

Posudek na bakalářskou práci

Název: Obraz Albánců v české společnosti v druhé polovině 19. století a na začátku 20. století

Autor: Přemysl Vinš

Universita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2006, 61 s. + přílohy.

Vedoucí práce: Mgr. Daniela Tinková, Ph.D.

Tématem práce Přemysla Vinše se stala otázka konstruování obrazu Albánce v posledních desetiletích existence Rakousko-Uherské monarchie, a to v kontextu české společnosti. Svoji práci založil na analýze dobových textů z pera českých vzdělanců, spisovatelů, publicistů, cestovatelů, případně textů memoárových.

Z hlediska koncepce práce se jedná veskrze o pozitivistický přístup k problému, který

1. občas směřuje k podání vyčerpávajícího sdělení o tom, co vše autor nastudoval v pramenech o Albáncích (autor překračuje vymezené období i provenienci pramenů)
2. a i v důsledku toho autor jen málo akcentuje diskursivní povahu zvolené otázky.

Podněty bych nyní rozvedla.

Autor jak deklaruje v úvodu své práce, chce podat obraz toho jak česká společnost reflektovala Albánce, a to na základě analýzy tištěných pramenů. V tomto směru ovšem Přemysl Vinš nepracuje pouze s literaturou českých autorů (případně česky psané texty), ale v kritice pramenů zmiňuje i knihy německé/rakouské provenience. Jak v průběhu výkladu uvádí, je pro něj tato literatura zajímavá proto, že z ní čerpali česky píšící autoři. Dle mého soudu však zatažení těchto prací struktuře práce neprospívá. Alespoň já bych přivítala, kdyby kritika pramenů byla provedena systematictěji a provázaně podle charakteru sledovaných česky psaných textů, jejich dostupnosti čtenářům- a až v tomto kontextu bych zmínila německy psanou literaturu. Jak již bylo výše v závorce uvedeno, autor nejednou sahá k pramenům, které se sledovaného období netýkají. Na druhou stranu je chvályhodné, že autor veškerou literaturu sestudoval.

Autorova přesycenost informacemi se promítá i do jeho nestřídmosti v uvádění informací, které načerpal o Albáncích. Několikrát se totiž stalo, že místo prezentace představ o Albáncích, které sdílela nebo nabízela česká dobová literatura, Přemysl Vinš sklouzl k etnografickému popisu, který neměl oporu v českém prameni. Při rozvedení původní strohé myšlenky objevené v prameni tedy autor nikterak neuvedl vztah sdělovaného k položené výzkumné otázce. V těchto případech se buď odvolal na německé tisky, nebo dokonce na albánský pramen. Je to patrné zejména na s. 54. Ne jinak lze hodnotit i obrazovou přílohu, která se českého prostoru 19. a počátku 20. století vůbec nedotýká. Jinak je ale působivá.

Obě tyto připomínky, jakkoli působí okrajově, v zásadě upozorňují na koncepční nedotaženost práce, tedy na nepochopení diskursivní povahy položené otázky. V tomto směru bych přivítala vymezení pojmu obraz/etnický obraz. Protože se navíc jedná o obraz etnika/národa, bylo by vhodné uvažovat o tom, 1. v jakých pojmech se obraz národa v 2. polovině 19. a na počátku 20. století konstruoval, 2. jak autostereotyp nutně ovlivňuje heterostereotyp - reflektovanou zkušenost s etnický jiným. (V historické literatuře se např. tímto problémem zabýval M. Hroch.) Tak by si autor práce vlastně vytvořil teoretický základ, v rámci něhož by mohl interpretovat excerpovaný materiál.

Kromě chybějícího teoretického konceptu se dle mého soudu poněkud vágně nakládá s pojmem česká společnost. Autor tento pojem chápe jako konstantu a nereflexuje sociální rozvrstvení společnosti žijící v českém prostoru. Kdyby se v kritice pramenů Přemysl Vinš zamyslel nad otázkou, kdo dané texty četl, jaký byl sociokulturní profil těchto lidí (případně jejich autostereotyp), jistě by dokázal vytěžit více v rovině interpretační. Například by autor mohl dokázat, že jistý despekt vůči Albáncům pramení z rozporu v hodnotách urbánní společnosti, jejímiž reprezentanty byli čeští doboví autoři textů o Albáncích a jejich čtenáři, a společnosti rurální – albánské. Jinak je totiž např. trochu legrační tvrdit, že konsternující pro českou (nespecifikovanou) společnost byl vysoký podíl fyzické práce Albánek v zemědělství. Zkušenost mnoha rolnických žen v Čechách a na Moravě byla totiž obdobná. Jen u dílčích otázek pak autor ukazuje názorové třibení postojů v důsledku vývoje albánské i české společnosti v průběhu sledovaného období. Tuto část – Obraz aktuálního dění v Albánii já sama pokládám za nejzdařilejší. Čtenář si zde může domýšlet a dointerpretovat, že právě vůle přiznat Albáncům nárok na samostatnost v prvních letech 20. století koresponduje s rostoucí ambicí české společnosti získat nezávislost na R-U.

Přes chybějící teoretický rámec a nejasnost pojmů se ovšem autor o interpretaci pokoušel. Nejvíce pracoval s premisou českého panslavismu a intuitivně se dotýkal i myšlenky v té době panujícího konceptu „kulturního“ evolucionismu. Oba koncepty se však ne zcela potvrzovaly. Autor tedy ukázal (ale opět nedovysvětlil), že obraz Albánce nebyl používán pouze v rovině posilování slovanské vzájemnosti, ale také jako symbol spravedlivého boje za nezávislost. Podobně ani pocit kulturní převahy, vyplývající z konceptu stadiálnosti vývoje kultury, nebyl jedinou českými intelektuály zvažovanou rovinou. Ruku v ruce se s touto myšlenkou spojovala i badatelská a objevitelská ambice, ženoucí společnost do odhalování nepoznaného a potřeba racionalizace. Stejně tak se ovšem objevovala i vize romantizující a dobrodružná, byť patrně v pojetí neelitních vrstev české společnosti. Dobově podmíněné pojetí dějinné minulosti národa by pak mohlo potvrzovat a zároveň vysvětlovat autorovo zjištění, že albánské etnikum bylo dáváno do souvislosti s dobou antickou (podobně obligátně jako v té době i ostatní evropské národy). Dobové uvažování o dějinách se pak podle mne promítá do zvýšeného zájmu o klíčové – národotvorné postavy – jakými pro Albánce byli Skanderbeg, případně Ali Paša Tepelenský.

Práce Přemysla Vinše je založena na excerpce a utřídění pramenného materiálu, který se snaží autor přehledně na základě zvoleného cíle prezentovat. Práce zároveň potvrzuje velký zájem autora o dané téma. Opírá se o dostatečnou pramennou základnu. Je psána korektním a srozumitelným jazykem. Kladně hodnotím vkládání citací z dobových pramenů do textu. Práci chybí ovšem teoretické ukotvení a do jisté míry i metodologická ukázněnost, což se kromě výše uváděných připomínek projevuje i v soupisu literatury a pramenů.

Práci hodnotím 33 body.

V Písku 26. července 2006

PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

